

28.3.2007

Dnr 2622/4/05

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

SPRÅKLAGENLIGHET AV RUNDRADION AB:S INFORMATION

1

KLAGOMÅL

I sitt brev 7.9.2005 till justitieombudsmannen kritiserar klaganden Rundradion Ab:s förfarande då programverksamheten avbröts till följd av att bolagets personal lämnade arbetsplatsen 6.9.2005. Informationen om utmarschen och om eventuella nödmeddelanden gavs i teverutan endast på finska.

- - -

3

AVGÖRANDE

3.1

Händelseförlopp

Rundradions programverksamhet var 6.9.2005 klockan 14–24 avbruten på grund av personalens kampåtgärder. Under den nämnda tiden sände de tre finskspråkiga radiokanalerna (YLE Radio Suomi, YLE Radio 1 och YleX) inte program i enlighet med programuppgifterna utan ett modifierat utbud. Samtidigt beslöt man att läsa upp eventuella nödunderrättelser i YLE Radio Suomi i normal ordning. Även bolagets svenskspråkiga aktualitetskanal (Radio Vega) hölls i gång och hallåtjänsten meddelade om informationsberedskapen med ca en halv timmes mellanrum. Detta för att radion är det primära mediet vid förmedling av myndighetsmeddelanden.

När YLE Sändningsplaneringen som ansvarar för televisionens sändningsverksamhet ca kl. 13.40 fick uppgift om att personalen kommer att avlägsna sig fattade man snabbt beslut om att stoppa sändningsautomatikens sändningslistor för YLEs alla tv-kanaler. Man ville informera tittarna om att dagens program faller bort och det gjordes med den rullande texten i tv-rutan som nyhetsverksamheten stod för och som genast kopplades till signalen som styr sändningen på bolagets alla sex tv-kanaler.

3.2

Utgångspunkter för den rättsliga bedömningen av ärendet

Enligt grundlagens 6 § 1 mom. är alla lika inför lagen och enligt 2 mom. i samma paragraff får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas t.ex. på grund

av språk. Enligt grundlagens 17 § 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska och enligt paragrafens 2 mom. skall det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. Enligt grundlagens 22 § skall det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt grundlagens 109 § 1 mom. skall justitieombudsmannen öve rvaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter.

Enligt 1 § 1 mom. i lagen om Rundradion Ab är Rundradion Ab ett aktiebolag inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde. Aktiebolaget bedriver allmännyttig verksamhet enligt lagens 7 § och av dess aktier skall i statens ägo och besittning enligt lagens 2 § finnas ett antal som utgör minst 70 procent av samtliga aktier i bolaget och av det röstetal som samtliga aktier medför. Enligt rundradiolagens 7 § 1 mom. är bolagets uppgift att tillhandahålla ett heltäckande televisions- och radioprogramutbud jämte special- och tilläggstjänster för alla på lika villkor. Enligt rundradiolagens 7 § 2 mom. 4 punkten skall den programverksamhet som bedrivs i allmännyttigt syfte behandla den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningen på lika grunder samt tillhandahålla tjänster på samiska, romani och teckenspråk och i tillämpliga delar även för andra språkgrupper i landet.

I justitieombudsmannens praxis har det ansetts att Rundradion Ab omfattas av laglighetskontrollen till den del som det är fråga om kriterierna för den programverksamhet i allmännyttigt syfte som avses i rundradiolagens 7 §.

Inom den allmännyttiga rundradioverksamheten tillämpas fullserviceprincipen. Detta innebär att verksamheten är mångsidig och allmän samt att programutbudet är omfattande och bevakar det mesta, från nyheter till kulturprogram och underhållning. I fullservicen ingår likaså att producera service för landets andra språkgrupper än den finskspråkiga, dvs. för minoriteter och specialgrupper. För de svenskspråkiga är det viktigt att i tillräcklig omfattning kunna följa med händelserna här i landet och ute i världen på sitt eget modersmål (RP 124/1993 rd). I motiveringen till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagstiftningen om kommunikationsmarknaden konstateras bl.a. att den lagenliga skyldigheten att tillhandahålla ett heltäckande programutbud för alla på lika villkor gäller både programutbudets innehåll och service med tillräcklig teknisk kvalitet för att var och en skall kunna ta emot rundradioutbudet inom den allmännyttiga verksamheten. Rundradion Ab har genom lag getts i uppgift att nå ut till hela allmänheten (RP 241/2001 rd).

Enligt språklagens 24 § 1 mom. skall statliga affärsverk samt sådana tjänstproducerande bolag där staten eller en eller flera tvåspråkiga kommuner eller kommuner med olika språk har bestämmanderätt betjäna och informera allmänheten på finska och svenska i den omfattning det behövs med tanke på verksamhetens art och saksammanhanget och på ett sätt som enligt en helhetsbedömning inte kan anses oskäligt för bolaget. Avsikten med

denna bestämmelse och med den 17 b § som fogades till den föregående språklagen är att trygga den språkliga basservicen i samband med att olika funktioner överförs till affärsverk och till bolag av det slag som avses i bestämmelsen. Skyldigheten att tillhandahålla service på finska och svenska gäller emellertid endast service och information till allmänheten. Däremot gäller skyldigheten enligt motiveringen till bestämmelsen inte annan affärsverksamhet som affärsverket eller bolaget bedriver. Affärsverk och bolag skall således iaktta vad som eventuellt föreskrivs separat om språklig service i den verksamhet de bedriver (RP 92/2002 rd, s. 91).

I rundradiolagen föreskrivs inte särskilt om de språkliga förpliktelser som skall iaktas i bolagets serviceverksamhet, med undantag för skyldigheten att i programverksamheten behandla den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningen på lika grunder. Kravet på lika behandling sammanhänger sålunda snarare med programmen och programutbudet än med bolagets övriga serviceverksamhet, t.ex. med egentlig information som är riktad till allmänheten.

Med stöd av det som anförs ovan måste bolagets förfarande bedömas framförallt utifrån språklagens 24 §. Det gällde nämligen den information som ett statsbolag med ett offentligt uppdrag gav om en störning som berörde den till allmänheten riktade programverksamheten – inte egentlig programverksamhet i den bemärkelse som avses i rundradiolagen. Eftersom informationen uttryckligen hade samband med skötseln av det offentliga serviceuppdraget anser jag att det ingår i justitieombudsmannens behörighet att bedöma förfarandet.

3.3

Ställningstagande

Enligt vad som utretts hade man – innan personalen som hade hand om sändningsverksamheten avlägsnade sig från arbetsplatsen – inte hunnit göra ett separat meddelande på svenska för den rullande text om programbortfallet som visades i tv-rutan som information. Alternativet till den finska texten hade i annat fall, enligt vad bolaget uppgivit, varit en svart, tom ruta. Bolaget har åberopat att det var fråga om en situation av force majeure-karaktär. Med tanke på motsvarande situationer i framtiden har man tillsammans med bolagets svenska verksamhet säkrat snabb tillgång till ett svenskt meddelande med den viktigaste informationen.

Jag har ingen anledning att ifrågasätta påståendet att personalens kampåtgärd, dvs. utmarschen var en exceptionell händelse som man inte hade kunnat bereda sig på. Att programverksamheten av en eller annan orsak helt eller delvis avbryts är emellertid enligt min uppfattning inte ett helt unikt eller åtminstone inte ett uteslutet fenomen, som omöjligtvis kan förutses åtminstone på något plan.

Rundradion Ab borde enligt min åsikt – dels som ett bolag som sköter ett svenskspråkigt serviceuppdrag och dels som ett statsbolag som språklagstiftningen tillämpas på – redan ha haft bättre beredskap att informera om avbrott i programverksamheten på båda nationalspråken, än vad som

visade sig vara fallet. Vid bedömningen av det klandervärda i förfarandet har jag emellertid i någon mån beaktat situationens exceptionella karaktär, men framförallt den omständigheten att bolaget senast med anledning av klagomålet har vidtagit adekvata åtgärder som gör det möjligt att i framtiden undvika motsvarande situationer. Jag anser det sålunda inte vara skäl att vidta andra åtgärder än att jag meddelar Rundradion Ab min uppfattning om saken.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar för kännedom Rundradion Ab min uppfattning om bolagets förfarande, enligt vad som framgår ovan i avsitt 3.3.

I detta syfte sänder jag en kopia av detta beslut till Rundradion Ab Sändningsplaneringen.